

WSPÓLNE ŚCIEŻKI

PORADNIK KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Marzec 2024

PRACA KADRY PEDAGOGICZNEJ W ŚRODOWISKU WIELOKULTUROWYM

Realizacja projektu o numerze EOG/21/K3/W/0053 i tytule „Wspólne Ścieżki”, zwanego dalej „Projektem” w ramach PROGRAMU EDUKACJA.

Kwota dofinansowania: 224 845,00 EUR

Wspólnie działamy na rzecz Europy **zielonej**, **konkurencyjnej** i sprzyjającej **integracji** społecznej.

Lider Projektu

Partnerzy Projektu

Projekt finansowany w 85% ze środków Mechanizmu Finansowego EOG oraz 15% z budżetu Rzeczypospolitej Polskiej w ramach Programu Edukacja. Realizowany jest w ramach Komponentu III PROGRAM EDUKACJA Współpraca instytucjonalna na rzecz poprawy jakości i dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) oraz kształcenia ustawicznego.

Poradnik przeznaczony jest dla nauczycieli i kadry pedagogicznej zajmujących się zawodowym kształceniem uczniów, studentów oraz osób dorosłych nakierowanych na prace z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, imigrantami, osobami pochodzącymi z mniejszości narodowych lub etnicznych zamieszkujących teren woj. podlaskiego.

Opracowanie:

1. Fundacja Hagia Marina
2. Forum Mniejszości Podlasia
3. Gmina Supraśl
4. Perfect Connection ANS

SPIS TREŚCI

PRACA KADRY PEDAGOGICZNEJ W ŚRODOWISKU WIELOKULTUROWYM	1
.....	1
PREZENTACJA PROJEKTU	5
EDUKACJA CROSS KULTUROWA.....	7
WIELOKULTUROWOŚĆ W NORWEGII	14
WIELOKULTUROWOŚĆ W POLSCE	17
WYZWANIA I ZAGROŻENIA W PRACY W ŚRODOWISKU WIELOKULTUROWYM.....	21
NORWESKI SYSTEM EDUKACJI I WSPARCIA IMIGRANTÓW ORAZ OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	30
SYSTEM WSPARCIA OSÓB DOROSŁYCH	31
SYSTEM WSPARCIA W SZKOŁACH	33
PROGRAM SZKOLENIOWY DLA KADRY PEDAGOGICZNEJ ORAZ OSÓB ZAJMUJĄCYCH SIĘ NIEZAWODOWĄ EDUKACJĄ OSÓB DOROSŁYCH.....	34
STRATEGIA CROSS - KULTUROWA	39

PREZENTACJA PROJEKTU

1. Wprowadzenie

„Wspólne ścieżki” to projekt polegający na interdyscyplinarnym kształceniu zawodowym nauczycieli i kadry pedagogicznej z woj. podlaskiego, którzy mają kontakt zawodowy z uczniami oraz studentami z grup szczególnie wrażliwych narażonych na dyskryminację z powodu swojego pochodzenia, przynależności kulturowej lub wyznaniowej. Wśród tych grup często jest obserwowane zjawisko narażenia na wykluczenie i marginalizację, a jest ono szczególnie nasilone wśród autochtonicznych mniejszości narodowych i etnicznych [MNiE] (białoruska, ukraińska, rosyjska, litewska, romska), migrantów ekonomicznych z Białorusi i Ukrainy (w pierwszym i drugim pokoleniu) oraz uchodźców (głównie z Czeczenii, Ukrainy i Kosowa).

W związku z tym do realizacji działań, w przedstawionym wyżej priorytetowym obszarze jest podniesienie kompetencji zawodowych kadry pedagogicznej tak, by w pełni profesjonalny sposób mogła aktywnie wspierać włączenie i aktywizację społeczną swoich podopiecznych. Rozwój kultury jakości w sektorze edukacji, w tym wewnętrznych systemów zapewniania jakości: np. wytworzenie interdyscyplinarnego programu kształcenia zawodowego, w którym zagadnienia cross-kulturowe odnoszą się do rzeczywistych sytuacji z regionu i kraju, z którymi uczestnicy podczas bloków szkoleniowych będą mieli styczność. Ponadto, poprzez zaczerpnięcie rozwiązań z innych regionów zostanie znacznie podniesiona jakość regionalnego kształcenia dzięki poszerzeniu horyzontów kulturowych.

2. Cele, zadania i przewidywane rezultaty projektu.

Projekt jest skierowany do kadry pedagogicznej dwutorowo:

1. Analiza kształcenia zawodowego w dziedzinie cross-kulturowej we własnym regionie.

2. Zapoznanie się z kształceniem zawodowym w dziedzinie cross-kulturowej w innym regionie i zaczerpnięcie z niego dobrych praktyk.

Celem projektu jest:

1. Zmniejszanie różnic społecznych i ekonomicznych wśród uczniów i studentów z grup szczególnie wrażliwych poprzez profesjonalne przeszkolenie kadry pedagogicznej w dziedzinie działań cross-kulturowych.
2. Wzmocnienie stosunków bilateralnych między PL a NO poprzez monitoring postępów i rezultatów projektu przez partnera norweskiego, oraz wdrażanie norweskich rozwiązań systemowych w Polsce.
3. Kształcenie zawodowe przez aktywne poznawanie w praktyce rozwiązań systemowych w innych regionach kraju.
4. Zwiększenie wrażliwości na sytuację grup szczególnie wrażliwych.
5. Stworzenie konceptu uniwersalnych zawodowych szkoleń cross-kulturowych, gotowego do adaptacji w dowolnym regionie.

Rezultatami projektu będą:

1. Program Cross-Kulturowego Kształcenia Zawodowego.
2. Stworzenie strategii wdrożenia i adaptacji Programu Cross-Kulturowego Kształcenia Zawodowego, tzw. „know-how”.
3. Opracowanie analizy problemów społeczności MNiE oraz dobre praktyki w innowacyjnym kształceniu i szkoleniu zawodowym.

EDUKACJA CROSS KULTUROWA

W wydanej w 2009 r książce pt.: „Społeczne uwarunkowania edukacji międzykulturowej. Problemy praktyki oświatowej” pod redakcją T. Lewowickiego, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska, wspomniani redagujący we wstępie napisali:

Teoria i praktyka edukacji międzykulturowej pozostają w wielu relacjach z zjawiskami i procesami dokonującymi się w życiu społecznym. Sprawia to, że rozmaite fakty, wydarzenia, zjawiska, zachodzące w dziedzinie polityki, w funkcjonowaniu różnych instytucji (m.in. szkół), grup społecznych (np. rodzin, społeczności lokalnych, grup zawodowych itp.) zmuszają do krytycznej analizy i ponownego rozważenia propozycji teoretycznych i poczynań praktycznych dotyczących tej edukacji. Inaczej mówiąc – liczne konteksty społeczne, zmieniające się społeczne uwarunkowania, skłaniają do poszukiwania stosownych w nowych okolicznościach sposobów pojmowania i realizacji edukacji międzykulturowej(Grabowska, Lewowicki and Szczurek-Boruta, 2009)

Przeobrażający się świat i dokonujące się w nim dynamiczne zmiany powodują, że zmuszeni jesteśmy do rewizji postrzeganego przez nas otoczenia w kontekście relacji z innymi kulturami, a tym samym obywatelami innych państw, którzy z jakiś przyczyn pojawili się w naszym kraju, obierając go sobie jako miejsce do życia i dalszej egzystencji. Polska stanowiła dotychczas niezwykle hermetyczne środowisko społeczno-kulturowe. Jeszcze 30 lat temu byłoby to nie do pomyślenia. Ostatnie 20 lat, o czym wspomniano w powyższym materiale wcześniej, dokonały się ogromne zmiany w postrzeganiu obcych przybywających do Polski. Z biegiem lat procesy migracyjne nabrały też pewnej dynamiki, co było wynikiem wielu intensywnych zmian zachodzących w Europie na Świecie, a także i u nas. Miało na to wpływ wiele czynników.

Z perspektywy Polski jednym z nich była uzyskana w 1989r wolność po latach komunistycznej dyktatury. Kolejną przełomową zmianą było wejście Polski w struktury Unii Europejskiej i otwarcie granic. I choć zmiany te początkowo następowały powoli, z biegiem lat stały się dynamiczniejsze i intensywniejsze, co możemy obecnie dostrzec, śledząc między innymi medialne doniesienia. Pojawiający się w Europie uchodźcy, którzy uciekają przed wojną, imigranci zarobkowi, szukający lepszego życia nie biorą się znikąd. Wojny w

Afryce czy państwach Bliskiego Wschodu, generują milionowe rzesze potencjalnych uchodźców, którzy podejmują się niebezpiecznych i karkołomnych wypraw do Europy, która jest dla nich wymarzonym rajem. Miejscem do dalszego życia. Niestabilność sytuacji politycznych oraz wojny to jednak nie jedyny powód poszukiwania lepszego, miejsca do życia. Przychodzi nam się mierzyć także ze zmianami klimatycznymi. W wielu krajach Afryki życie na jałowych i wyniszczonych przez suszę terenach sprawia, że ludzi migrują szukając nadających się do zamieszkania terenów. Tym samym wędrują także do Europy.

Problemy związane z migracją potęguje także wojna w Ukrainie oraz działalność Rosji i Białorusi, które podejmują działania w kierunku pogłębienia kryzysu migracyjnego, traktując w ten sposób migrację jako element wojny hybrydowej przeciwko państwom unii europejskiej.

Polska stała się także w ostatnich latach z uwagi na niskie bezrobocie i ogromne zapotrzebowanie na rynku pracy, atrakcyjnym miejscem dla wielu obcokrajowców zza naszej wschodniej granicy, ale także dla obywateli takich państw jak np.: Nepal czy Indie. Stajemy zatem przed koniecznością innego spojrzenia na obywateli państw spoza unii europejskiej. Wielu z nich podejmuje decyzję o pozostaniu w Polsce, a co za tym idzie pragnie dostosować się do warunków panujących w Polsce. Zakładają tutaj rodziny i mają dzieci. To rodzi zatem pytanie w jaki sposób zintegrować zamieszkujących w Polsce obcokrajowców w korzystny dla obu stron sposób, czerpiąc przy tym obopólne korzyści oraz szanując wzajemnie własne tradycje, które wspólnie, a często od pokoleń dziedziczymy.

Polska doświadcza coraz bardziej narastającego napływu imigrantów i uchodźców z państw spoza unii. To wymaga systemowych zmian w postrzeganiu imigrantów. Nasze doświadczenia po okresie komunizmu są jeszcze skromne, choć historycznie posiadamy wiekowe tradycje państwa wielokulturowego i wielonarodowego.

W swoim artykule z 2005r Urszula Michalik napisała, że:

Socjologowie przewidują, że cechą XXI wieku będzie nieustanne przemieszczanie się ludzi, co prowadzi do mieszania się kultur. Refleksja nad komunikacją międzykulturową stwarza szansę na lepsze, skuteczniejsze współdziałanie w trakcie spotkań międzykulturowych oraz skłania uczestników

tych spotkań do analizy własnego postępowania. Uświadamia im, iż zasady i wartości, które wyznają oraz przyjęte przez nich sposoby postępowania nie są jedyne i najlepsze i że można żyć i skutecznie działać kierując się wieloma innymi zasadami i normami.(Michalik, 2005)

Wydaje się, że ten artykuł, mimo że napisany w 2005r jest niejako profetyczny. Powstał on jeszcze przed kryzysem wybuchem kryzysu migracyjnego, choć nie oznacza to, że wcześniej problem nie istniał. Ale ta refleksja skłania nas do potrzeby innego spojrzenia na problemy migracji, jej złożoności oraz konieczności budowania relacji z innymi kulturami.

Znajomość odmiennych kultur umożliwi nam lepszą komunikację z przedstawicielami innych grup etnicznych i kulturowych. Da nam szansę zrozumieć i pojąć niuanse pojawiające się w danej grupie, także dzięki wypracowaniu lepszych kompetencji komunikacyjnych. To właśnie komunikacja pozwoli nam osiąść zdolności umożliwiające poznanie i działanie w różnych sytuacjach, co sprawi, że łatwiejszym będzie dostosowanie się do nowego środowiska. Warto przypomnieć jak ciężko nam jest, kiedy staramy się w nowych warunkach nawiązać nowe znajomości czy relacje. Wymaga to zaangażowania obu stron, co finalnie przynosi pozytywny efekt w postaci prawidłowo zbudowanej relacji międzyludzkiej. Zatem tylko w ten sposób jesteśmy w stanie się poznać i zrozumieć siebie i innych, także w zakresie kulturowej różnorodności. Skuteczna komunikacja posiada tę zaletę, że pozwala nam dowiedzieć się kim są inni. Daje nam możliwość otwarcia się na innych i odwrotnie. Pozwala nam również zmniejszyć lęk wobec osób reprezentujących inną kulturę.

Patrząc na aspekt komunikacyjny, można podać wiele przykładów skutecznych działań, które postawiły na tego typu działalność w celu wzajemnego zbliżenia, poznania różnic kulturowych grupom z różnych środowisk. Stały się one również działaniami wspierającymi i pomocowym. Ciekawym pomysłem realizującym się poprzez komunikację, jest inicjatywa Fundacji Konflikt w Warszawie, której celem jest wspieranie osób w kryzysie uchodźczym oraz wzajemne poznanie i zrozumienie. Stad też działalność organizacji nie polega tylko i wyłącznie na organizowaniu pomocy oraz wsparcia, ale także przełamywaniu barier i uprzedzeń. Prócz prowadzenia mieszkania chronionego, pomocy prawnej czy materialnej oraz działań ukierunkowanych na pomoc w

poszukiwaniu pracy. W ramach szerszych działań członkowie fundacji pojęli aktywność o charakterze kulinarnym, tworząc restauracje, w której serwowane są przez osoby przybyłe do Polski posiłki regionalne z miejsc z których sami pochodzą. Ta niepozorna inicjatywa nie jest zatem tylko i wyłącznie miejscem konsumpcji, ale również platformą wymiany myśli, dająca szansę poznania kultury, historii i panujących w danej społeczności relacji. Jest również ośrodkiem integracji społecznej, gdzie wspólnie uczą się języka swojej nowej ojczyzny.

Jest to oczywiście jeden z wielu przykładów działalności poszerzających i pokazujących inną niż nasza kulturę w sposób przyjazny z szansą na ucieczkę od uprzedzeń i stereotypów. Daje też możliwość budowania prawidłowych relacji i wyzbycia się często niczym nieuzasadnionych uprzedzeń. Oczywiście wspomniana tutaj kuchnia stała się formą komunikacji międzykulturowej. Organizowane wokół tej inicjatywy działania mają zatem znacznie szerszy cel, ponieważ nie skupiają tylko na kulinariach, ale na wielu innych wątkach kulturowych danego kraju.

Wspomniana wcześniej Urszula Michalik powołała się także w swoim artykule na G. Hofsteda, który twierdził, że komunikacji międzykulturowej można się nauczyć. (Michalik, 2005)

W procesie nauczania zakłada się między innymi zdolność do zdystansowania się wobec wyznawanych przez siebie poglądów. Wiedza na temat komunikacji międzykulturowej obejmuje:

- wiedzę o kulturze danego kraju np. historia, położenie geograficzne, zwyczaje, nakazy i zakazy, uświadamianie sobie różnic kulturowych oraz ich istoty. Nauka języka, którym posługują się osoby w danym kraju. (Hofstede et al., 2011)

Proponowana zatem przez Hofstede'a klasyfikacja może być nieco bardziej rozszerzona o inne walory komunikacji międzykulturowej. J. Gajda, wyłonił pięć takich kategorii, które powinny stanowić element wiedzy na temat komunikacji wielokulturowej. Należą do nich:

- wytwory obejmujące trwałe wytwory kultury: materialne oraz przekonania; idee; ideały,
- wartości będące społecznie uznanymi wytworami i odnoszą się do przedmiotów materialnych, idei oraz przekonań,

- normy i wzory – przestrzegane przez większość członków danej grupy społecznej lub społeczeństwa; zasady określające, jakie zachowanie jest społecznie akceptowane lub społecznie nie akceptowane w danej sytuacji; wzory z kolei określają zasady postępowania ludzi, funkcjonowanie instytucji lub właściwości przedmiotów, które są uznawane przez grupę czy zbiorowość społeczną za godne naśladowania,
- zachowania, które w dużej mierze są odbiciem istniejących już norm i wzorów, które są odmienne dla różnych zbiorowości społecznych,
- obyczaje, będące wzorami zachowań, które są powszechnie akceptowane w danej zbiorowości społecznej (Gajda, 2003)

Powyższe przykłady to tylko niewielka część dotycząca idei i uczenia się komunikacji międzykulturowej. Obserwowanie innych i obcych nam kulturowo osób może być interesującą formą poznania i uczenia się od innych. Budowanie relacji bez uprzedzeń i obaw o własną kulturę i dziedzictwo. Sami mamy wewnątrz naszego społeczeństwa grupy narodowościowe i etniczne, które nadal kultywują własne tradycje. Nie zagraziły nam one, a do tego stanowią wspierający element regionalnych tradycji, które często możemy z dumą obserwować i poznawać.

Niezwykle ciekawym elementem, patrząc z perspektywy realizowanego projektu, jest podejście skandynawskie do problematyki związanej z komunikacją wielokulturową. Państwa skandynawskie, wypracowały wspólne podejście do polityki migracyjnej czy też integracyjnej odchodząc od podejścia skoncentrowanego na asymilacji co prowadziło do alienacji najsłabszych i w konsekwencji wykluczenia społecznego. Zmiana podejścia na integracyjne pozwoliło na obniżenie zachowań agresywnych wobec środowisk imigranckich. Powszechna w tym zakresie edukacja zmniejszyła problem agresji i nienawiści kładąc podwaliny dla lepszych wzajemnych relacji i szacunku dla własnego pochodzenia.

Rozwój społeczny, tak jak to wypracowano w państwach skandynawskich ma polegać na szacunku dla inności i różnorodności, odmienności jednostek z zachowaniem pełnego szacunku dla wartości, które są uznane za reprezentacyjne dla konkretnej kultury. Żadna z tych wartości nie może deprecjonować innej

kultury lub naruszać dobra innej jednostki. Co jest ważne, ponieważ nie faworyzuje się żadnych poglądów, np.: o charakterze religijnym.

Jasne jest zatem, że podejmuje się działania, które nie kształtują postaw homofobicznych. Ważne jest również informowanie, kształcenie (nauczanie) czy inicjowanie spotkań osób i środowisk reprezentujących różne kultury. Ma prowadzić do poznawania tego, co nieznanego, a przez to do rozmywania uprzedzeń, lęków, niechęci czy wrogości.

Wiele takich działań podejmuje się w celu organizowania wsparcia na szczeblu lokalnym, poprzez wykłady, oddziaływania kulturowe, których celem jest zapoznanie odbiorców z szeroko rozumianą innością, różnorodnością. W szkołach różnorodność i wielokulturowość stanowią regularnie realizowany element kształcenia.

To właśnie edukacyjne działania na szczeblu lokalnym dają najlepsze efekty, które np. patrząc z perspektywy Norwegii, przyniosły bardzo dobre efekty. Integrowanie społeczności lokalnych poprzez wspólne spotkania, pozwalają na poprawę wzajemnej komunikacji, budowanie relacji zaufania i szacunku. Dają niewątpliwą szansę poznania innych kultur bez uprzedzeń i strachu, o czym już pisano.

Jak napisała Monika Banaś w swoim artykule: Fenomen wielokulturowej Skandynawii:

Współczesna polityka integracyjna skierowana jest nie, do grup, lecz do jednostek. Jednostka jest celem i bezpośrednim odbiorcą działań. Zintegrowana jednostka pomaga w zintegrowaniu ze społeczeństwem całej grupy. Integracja nie może być prowadzona przy użyciu perswazji. Musi być naturalnym, nieskrępowanym wyborem imigranta, bo wtedy tylko - zdaniem skandynawskich ekspertów - można mówić o budowaniu harmonijnie współpracującego społeczeństwa. Wielokulturowe społeczeństwo to termin już nieadekwatny do opisu zbiorowości skandynawskich. Preferowane, bo bardziej odpowiadające rzeczywistości jest określenie: społeczeństwo zróżnicowane wewnętrznie. Udana integracja jednostki ze społeczeństwem przyjmującym, to taka, która pozwala na bezkonfliktowy i „bezbolesny” powrót do kraju pochodzenia, jeśli tylko zaistnieją ku temu dogodne warunki oraz jeśli taka będzie wola osoby migrującej.(Banaś, 2006)

Widzimy zatem godny do naśladowania przykład szerokich działań, które mogą również zostać w przyszłości wykorzystane czy zaimplantowane w warunkach polskich na rzecz integracji społecznej środowisk imigranckich. Jest to niewątpliwie źródło pewnych inspiracji, które możemy implantować od bardziej doświadczonych krajów europejskich.

Niewątpliwie musimy zdać sobie sprawę, że problematyka migracji nie zniknie w najbliższym czasie i musimy podejść do niej z dużym zainteresowaniem. Ostatnie lata w Polsce pokazały jak wiele mamy do zrobienia w tej sprawie. Wymagać to będzie sporego nakładu szczególnie w edukację która niewątpliwie jest w stanie wiele zmienić w podejściu do imigrantów. Wymagać to jednak będzie również zmiany pokoleniowej i narosłych przez lata uprzedzeń.

Bibliografia:

Banaś, M. (2006) 'Fenomen wielokulturowej Skandynawii'.

Gajda, J. (2003) Antropologia kulturowa. Cz. 1: Wprowadzenie do wiedzy o kulturze. Toruń: Wydaw. Adam Marszałek.

Grabowska, B., Lewowicki, T. and Szczurek-Boruta, A. (eds) (2009) Społeczne uwarunkowania edukacji międzykulturowej: 20 lat Zakładu i Katedry Pedagogiki Ogólnej 1989-2009: praca zbiorowa. T. 2: Problemy praktyki oświatowej. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Hofstede, G. et al. (2011) Kultury i organizacje: zaprogramowanie umysłu. Wyd. 3. zm. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.

Michalik, U. (2005) 'Kształtowanie świadomości kulturowej oraz poprawianie komunikacji międzykulturowej jako niezbędny element edukacji w dobie globalizacji', Nauczyciel i Szkoła 1-2 (26-27), 25-39 [Preprint].

WIELOKULTUROWOŚĆ W NORWEGII

Norwegia przez lata stopniowo stawała się społeczeństwem wielokulturowym składającym się z przedstawicieli wielu różnych kultur. Niektórzy przeprowadzili się tutaj, aby studiować, pracować lub wchodzili w związki małżeńskie bądź partnerskie z obywatelami Norwegii, inni uciekali przed wojną, głodem, niewolą, poszukując lepszego i bezpiecznego życia.

Osoby ze środowisk imigranckich w Norwegii pochodzą z ponad 200 krajów. Wszystkie te kultury wywierają na siebie nawzajem wpływ i prowadzą do zwiększonej różnorodności w społeczeństwie. Potwierdza to również fakt, że sami Norwegowie podróżują więcej niż dotychczas i podejmują pracę lub naukę poza granicami Norwegii.

Według najnowszych badań norweskiego Centralnego Biura Statystycznego (SSB – Statistisk Sentralbyrå) w 2023 roku w Norwegii mieszka 877 227 osób pochodzenia innego niż norweskie co stanowi 16,1 % całego społeczeństwa, które pod koniec 4. kwartału 2022 roku wynosiło 5 488 984 mieszkańców.

Statystyki wskazują, że w wyniku aktualnie toczony wojny w Ukrainie, w 2022 roku liczba osiadłych imigrantów wzrosła bardziej kiedykolwiek wcześniej. W 2023 roku w Norwegii mieszkało w sumie o 57 900 imigrantów więcej niż rok wcześniej, co stanowi największy wzrost, jaki został zaobserwowany w latach poprzedzających wojnę. Jest to wzrost imigrantów o 7,1 % w porównaniu do roku 2022.

Na początku 2023 roku w Norwegii było o 30300 rezydentów z Ukrainy więcej niż rok wcześniej. Na początku 2023 roku w kraju mieszkało 36,8 tys. Ukraińców.

Duży wzrost doprowadził do tego, że napływający obywatele Ukrainy stali się trzecią, co do wielkości, grupą etniczną w Norwegii po obywatelach Polskich (124 025) i Litewskich, którzy liczą 50 406 imigrantów. Na początku 2022 r., w Norwegii przebywało zaledwie 6500 ukraińskich imigrantów, stanowiąc tym samym 34. największą grupę narodowościową.

Tabela 1.

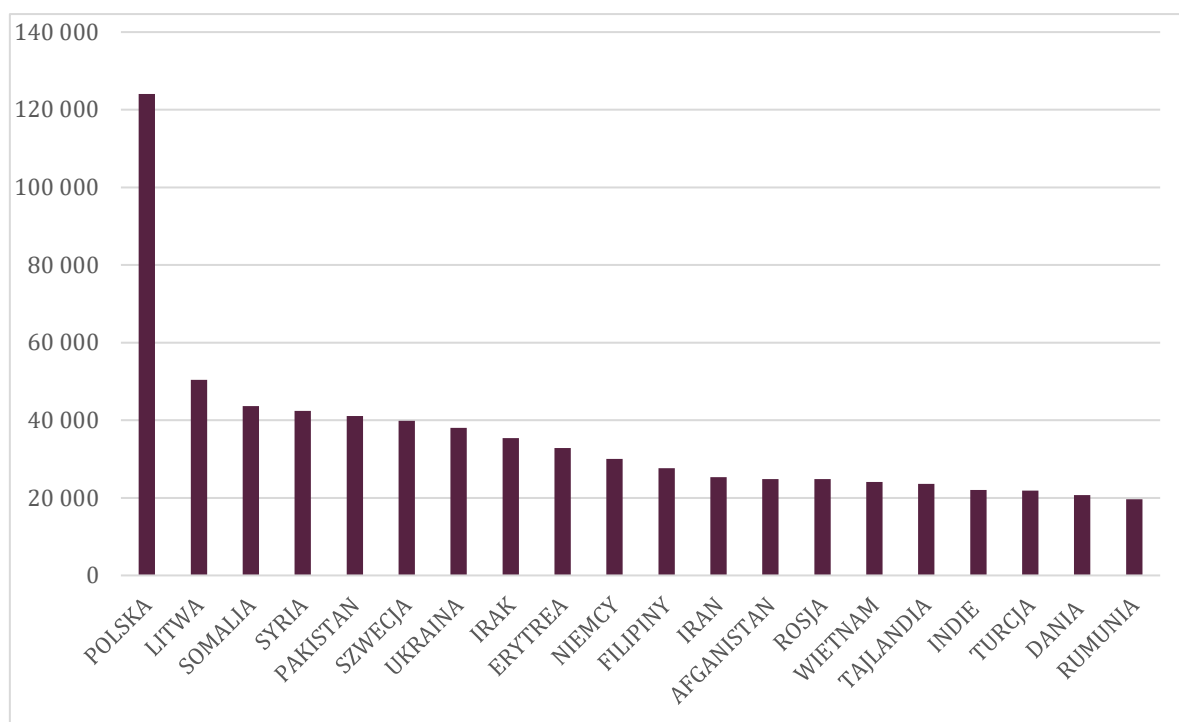

Tabela 1 Kraj pochodzenia imigrantów oraz urodzonych dzieci w rodzinach imigrantów w Norwegii. (opracowanie własne na podstawie SSB)

Tabela 2.

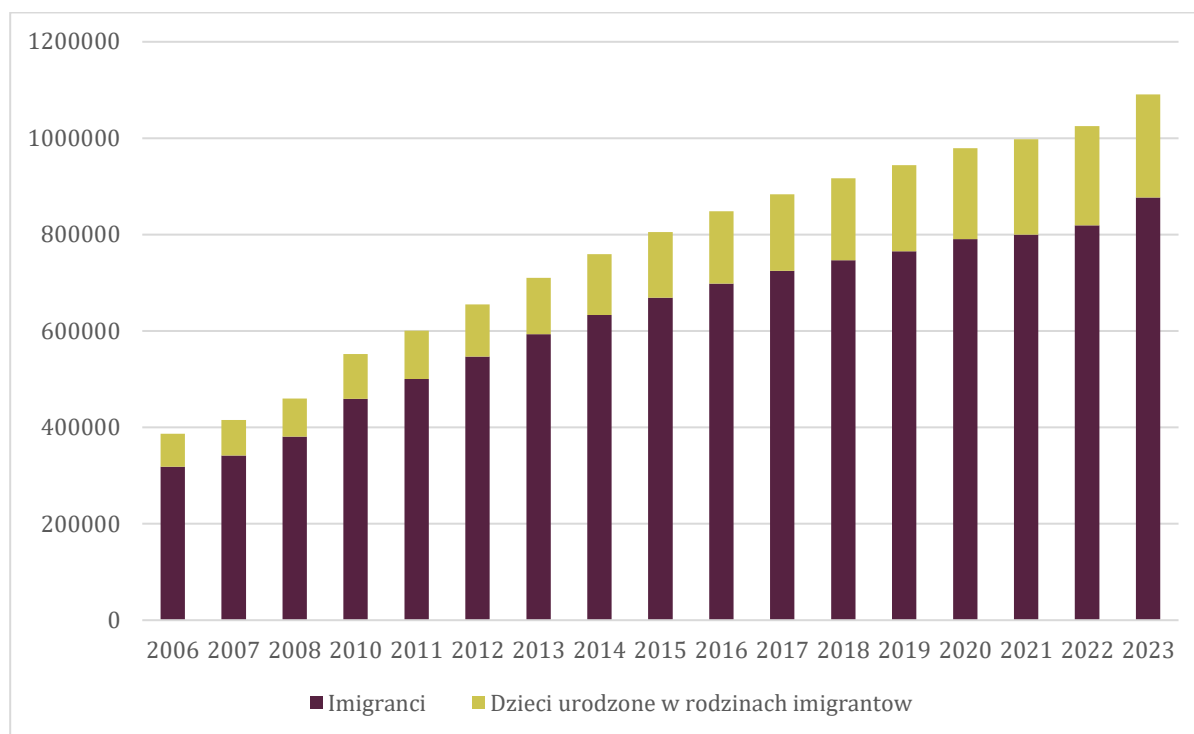

Tabela 2 Ilość imigrantów, a także dzieci urodzonych w rodzinach imigrantów w Norwegii w latach 2006-2023 (opracowanie własne na podstawie SSB)

Norwegia jest dziś krajem bardzo bogatym kulturowo, bogatym w tradycje a także w wieloletnie doświadczenie w pracy z imigrantami, którzy są w większym stopniu narażeni na wykluczenie społeczne ze względu na różne bariery (język, wykształcenie, doświadczenie zawodowe, traumatyczne przeżycia). W tak zróżnicowanym społeczeństwie niemałym wyzwaniem jest praca nauczycieli, pedagogów, terapeutów, doradców zawodowych oraz wszystkich innych – którzy od samego początku mają styczność i pośredni wpływ na proces asymilacji imigrantów w nowym dla nich środowisku.

WIELOKULTUROWOŚĆ W POLSCE

Na terytorium Polski istniało i istnieje wiele grup etnicznych, religijnych, językowych oraz kulturowych. W dwudziestoleciu międzywojennym ponad 30% jej mieszkańców stanowili przedstawiciele innych narodowości. Po zakończeniu II wojny światowej, przesunięciu granic i akcji wysiedleńczej, Polska stała się praktycznie jednolitą narodowościowo i kulturowo zbiorowością. Przez długi okres czasu, społeczeństwo polskie funkcjonowało w przeświadczeniu o istnieniu tylko jednego narodu polskiego, co doprowadziło do niewykorzystywania potencjału różnorodności grup mniejszościowych oraz ich asymilowania. Zjawisko wielokulturowości zaczęło być ponownie dostrzegane dopiero po 1989 roku. Zwrócono wtedy uwagę na istnienie historycznych mniejszości etnicznych i narodowych oraz napływ tzw. nowych społeczności (uchodźcy, imigranci czy repatrianci).

Polska z racji swojego położenia geopolitycznego w coraz większym stopniu uczestniczyła w międzynarodowym systemie ochrony uchodźców. Wynika to ze zmiany polityki wobec uchodźców w innych krajach UE (Unii Europejskiej), oraz międzynarodowych zobowiązań Polski, a także systematycznie wzrastającej liczby cudzoziemców ubiegających się o ochronę w naszym kraju. Z jednej strony w Polsce krzyżują się drogi migrantów i uchodźców zmierzających w różnych kierunkach, a z drugiej – staje się ona często docelowym miejscem schronienia dla społeczności cudzoziemskiej.

W Polsce, w chwili obecnej, zamieszkuje wielu przedstawicieli mniejszości narodowych oraz autochtonicznych mniejszości etnicznych, niestanowiących części innych narodów, ale cechujących się odrębnością kulturową, w tym językową, przekonaniem o wspólnocie pochodzenia oraz o podobieństwie losów dziejowych, języka, wyznania i kultury. W 2021 roku przeprowadzono kolejny Narodowy Spis Powszechny. Narodowy Spis Powszechny, wykazał, że około 99%

ankietowanych zadeklarowało narodowość polską oraz około 1% (387 192 osób) deklarujących jako inną od polskiej narodowość bądź przynależność etniczną.

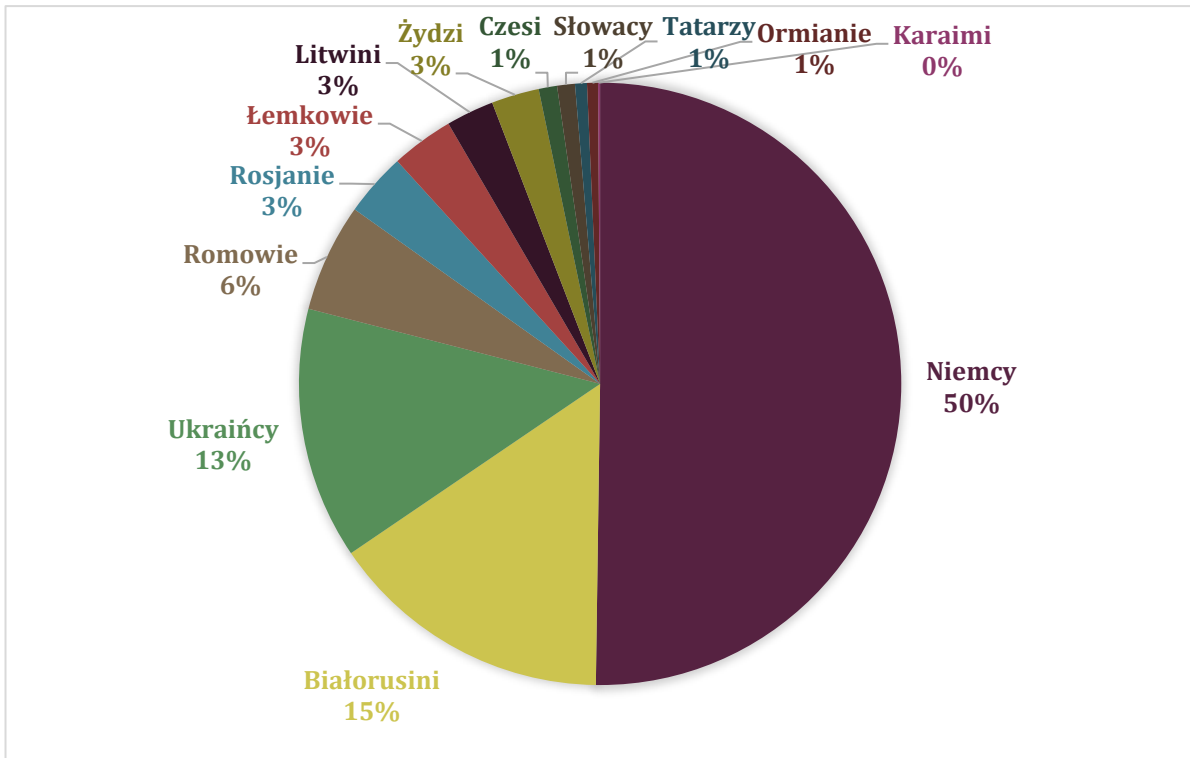
W świetle polskiego prawa na terenie kraju mieszkają przedstawiciele 9 mniejszości narodowych (białoruska, czeska, litewska, niemiecka, ormiańska, rosyjska, słowacka, ukraińska i żydowska) oraz 4 mniejszości etnicznych (karaimska, łemkowska, romska i tatarska). Nie obrazuje to jednak pełnego kolorytu kulturowego, z jakim można spotkać się na obszarze Polski.

W Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 roku zadeklarowało:

1. Narodowość niemiecką 144 177 obywateli polskich, **w tym w województwie podlaskim: 915 osób.**
2. Narodowość ukraińską 82 440 obywateli polskich, **w tym w województwie podlaskim: 2148 osób.**
3. Narodowość białoruską 56 607 obywateli polskich, **w tym w województwie podlaskim: 23 242 osób.**
4. Żydzi to mniejszość narodowa, którą stanowią 17 156 obywateli polskich, **w tym w województwie podlaskim: 365 osób.**
5. Narodowość rosyjską 15 994 obywateli polskich, **w tym w województwie podlaskim: 979 osób.**
6. Łemkowie to mniejszość etniczna stanowiąca 13 607 obywateli polskich, **w tym w województwie podlaskim: 100 osób.**
7. Romowie to mniejszość etniczna stanowiąca 13 303 obywateli polskich, **w tym w województwie podlaskim: 257 osób.**
8. Narodowość litewską 10 287 obywateli polskich, **w tym w województwie podlaskim: 4 550 osób.**
9. Czesi to mniejszość narodowa, którą stanowią 7 818 obywateli polskich.
10. Narodowość ormiańską stanowi 6 772 obywateli polskich.
11. Słowacy to mniejszość narodowa, którą stanowią 5 889 obywateli polskich.
12. Tatarzy to mniejszość etniczna stanowiąca 5 295 obywateli polskich, **w tym województwie podlaskim: 539 osób.**

13. Karaimi to mniejszość etniczna stanowiąca 3 479 obywateli polskich.

Wykres 1. Przedstawia stosunek procentowy mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce w 2021 roku.

W ostatnich latach największą grupę narodowościową wśród cudzoziemców stanowią obywatele Ukrainy. Niestety bardzo trudno jest podać ich dokładną liczbę, co wynika z ciągłego przepływu obywateli Ukrainy, a który spotęgował się gwałtownie tuż po pełnoskalowym ataku Rosji na Ukrainę w lutym 2022r. Według danych Urzędu ds. Cudzoziemców pod koniec września 2022 roku zarejestrowano w Polsce prawie 365 tys. Ukraińców z czego prawie 314 tys. osób posiadało prawo do pobytu czasowego. Pozostali mieli prawo do pobytu stałego lub status rezydenta długoterminowego. Zgodnie z szacunkiem Głównego Urzędu Statystycznego z 2020 roku w Polsce przebywało wówczas ponad 1,3 mln Ukraińców, a cała populacja cudzoziemców wynosiła ponad 2,1 mln osób (GUS, 2020). Można przyjąć, że podobna liczba Ukraińców przebywała w Polsce przed wybuchem wojny. Około 100 tys. z nich wyjechało do Ukrainy z bardzo różnych powodów już po rozpoczęciu działań zbrojnych.

Liczbę osób (uchodźców wojennych) które przybyły do Polski można oszacować na podstawie danych Straży Granicznej publikowanych codziennie na profilu Portalu „X” (wcześniej Twitter) tej instytucji. Do 20 października 2022 roku odnotowano ponad 7 mln przekroczeń granicy do Polski z Ukrainy i 5,3 mln. przekroczeń z Polski do Ukrainy. Zatem bilans netto wyniósł w tym zakresie 1 700 tys. przekroczeń granicy. Należy przyjąć, że w ok. 95 proc. byli to Ukraińcy.

Podsumowując, dokonując szacunku obecności obywateli Ukrainy w Polsce w połowie października 2022 roku, należy przyjąć, że było ich ok. 2,0-2,2 mln. Grupa ta składała się z dwóch podgrup: zamieszkałych w Polsce przed wybuchem wojny (ok. 1,1-1,2 mln) oraz uchodźców wojennych (ok. 900 tys. – 1 mln). Liczba ta zmienia się jednak dynamicznie, co wynika też z dynamiki działań zbrojnych prowadzonych we wschodniej Ukrainie.

WYZWANIA I ZAGROŻENIA W PRACY W ŚRODOWISKU WIELOKULTUROWYM

1. Wprowadzenie

Pomimo wciąż wyrażanej w różnych kręgach społecznych w Polsce oraz innych krajach niechęci, a czasem nawet wrogiej postawy wobec innych i ich kultur, oraz głoszonego kryzysu wielokulturowości. Wydaje się, że coraz więcej ludzi jest świadoma, że wielokulturowość jest zjawiskiem ukształtowanym historycznie i powszechnym. Współcześnie – w warunkach dużej mobilności, przemieszczania się jednostek i grup – wielokulturowość w jej różnych odmianach staje się coraz częściej spotykana, doświadczana. Różne były i są dzieje społeczności czy społeczeństw wielokulturowych.

Zmianom ulega także pojmowanie i postrzeganie wielokulturowości. W potocznym rozumieniu, kojarzy się ją głównie ze zróżnicowaniem narodowym i etnicznym, a także religijnym lub wyznaniowym. Teraz – zgodnie z dosłownym odczytaniem tego pojęcia – podkreśla się zróżnicowanie właśnie kultur – języków, obyczajów, stylów życia, tego wszystkiego, co składa się na kulturę duchową i materialną. Tak rozumiane zróżnicowanie kultur dotyczy także ludzi należących do tego samego narodu czy grupy etnicznej, wyznających tę samą religię. Nawet małe społeczności – lokalne, sąsiedzkie, uczniowskie, pracownicze – mogą być i zazwyczaj są wielokulturowe.

Oświata od wieków pojmowana jest jako szczególne dobro, szansa rozwoju ludzi i postępu cywilizacyjnego, ale także jako obszar życia społecznego służący zdobywaniu i utrzymywaniu władzy, różnicowaniu możliwości awansu, wyznaczaniu dróg życiowych. W społeczeństwach wielokulturowych zazwyczaj miała prowadzić do utrzymania przewagi grup dominujących nad grupami zdominowanymi i asymilacji tych ostatnich. Przyjmowano i przyjmuje się

rozmaite modele edukacji wielokulturowej. W tym miejscu podkreślić należy przede wszystkim, że była to (i nadal przeważa) edukacja prowadzona najczęściej oddzielnie dla różnych grup mniejszościowych. Taka edukacja jest szansą na podtrzymywanie, pielęgnowanie i rozwój kultur poszczególnych grup oraz kształtowanie się ich tożsamości grupowej. W jakiejś mierze daje również możliwość poznawania Innych i ich kultur. W praktyce edukacyjnej przeważnie jednak staje się polem zmagania grup mniejszościowych, które dążą do zachowania możliwie dużego obszaru własnej kultury, z grupą większością (politykami, władzami oświatowymi, różnymi grupami obywateli), która bardziej zainteresowana bywa asymilacją mniejszości – niż autentyczną integracją z zachowaniem odrębności kultur (tamże).

Dzieje edukacji wielokulturowej wskazują wiele przykładów na to, że edukacja podejmowana przez grupy mniejszościowe dzieje się „obok” edukacji prowadzonej w danym państwie – i nierzadko w izolacji lub nawet w opozycji, z nieufnością i obawami wobec grupy większościowej. Skutkiem jest poczucie obcości, marginalizacja i stygmatyzacja grup mniejszościowych, ograniczenie ich szans życiowych. To właśnie m.in. tak realizowana edukacja wielokulturowa prowadzi – obok złej sytuacji życiowej, społecznego odrzucenia – do konfliktów, które co pewien czas wybuchają w społecznościach wielokulturowych.

Propozycją edukacyjną, która stwarza szanse na zmianę podejścia do oświaty w warunkach wielokulturowości, jest edukacja międzykulturowa. Prowadzi ona do zerwania ze wspomnianą wyżej izolacją oświaty grup mniejszościowych. Jej przesłaniem jest m.in. otwarcie na kontakty z ludźmi z innych grup narodowościowych, etnicznych, kulturowych, wyznaniowych. W tak pomyślanej edukacji znaczące staje się poznawanie Innych i ich kultur. Podejmowanie wspólnych poczynań kulturalnych i oświatowych, wzajemne wzbogacanie kultur, przełamywanie stereotypów, kształtowanie poczucia wspólnotowości, integracja, określanie uniwersalnych humanistycznych wartości.

2. Wyzwania

Ostatnie lata przyniosły wydarzenia i procesy znacznie zmieniające klimat społeczny, zachowania ludzi i spostrzeganie wielokulturowości oraz edukacji w warunkach rozmaitych konfliktów i zagrożeń. Społeczeństwa europejskie, w większości żyjące w świecie dość uładowym i troszczące się głównie o poprawę i tak pod wieloma względami dobrej jakości życia, znalazły się w sytuacji gwałtownie narastających zagrożeń, a także – co gorsza – tragicznego spełnienia się niektórych zagrożeń. Konsekwencje dostrzec można w różnych sferach społecznego funkcjonowania.

W 2014 roku nastąpił gwałtowny i pozbawiony kontroli napływ uchodźców z Syrii oraz innych państw regionu Bliskiego Wschodu, a także Azji. W większości uchodźcy reprezentują społeczności muzułmańskie. Szacuje się, że w państwach zachodnioeuropejskich liczba uchodźców znacznie przekroczyła milion. Brak kontroli, systemu identyfikacji, powoduje, że nie wiadomo, kto jest uchodźcą z terenów objętych działaniami zbrojnymi, terrorem, a kto imigrantem poszukującym lepszych warunków do życia. Nie wiadomo też, kto z przybyłych osób pod płaszczykiem uchodźstwa ma złe intencje i ewentualnie związany jest z grupami terrorystycznymi, które zdołały już wielokrotnie siać strach w Europie i dokonywać zamachów. W społecznym odbiorze często następuje skojarzenie – coraz więcej jest muzułmanów, zapewne przybywa też potencjalnych terrorystów. Wielu obywateli odczuwa zwiększone poczucie zagrożenia. Udziela się uchodźcom pomocy, ale nie brak zrozumiałej nieufności, lęku. Lęk wywołany został także w państwach, w społeczeństwach, które dotąd prawie nie miały kontaktu z tymi uchodźcami. Tak jest w Polsce, która odczuła falę napływu uchodźców latem 2021r.

Poza wspomnianymi wcześniej zagrożeniami są też inne. Powodem do niepokoju jest tocząca się obecnie wojna w Ukrainie. Oczywiście fala exodusu uchodźczego w początkowym okresie pełnoskalowej wojny sprawiła, że Polacy z ogromnym zaangażowaniem i empatią przystąpili do pomocy uciekającym przed

wojną obywatelom tego kraju. Jednak już po ponad dwóch latach widoczne jest zmęczenie kryzysem toczącym się za naszą wschodnią granicą. Ma to także przełożenie na stosunek i relacje do przebywających w Polsce obywateli Ukrainy. Pogarszające się nastroje potęgowane są również dzięki działającym na naszym terenie i nie tylko farmom trolli internetowych rozpowszechniających nieprawdziwe informacje dotyczące samej Ukrainy jak i ich obywateli. Podatność pewnej części społeczeństwa na tego typu działania, powoduje rozprzestrzenianie treści, które nie weryfikowane doprowadzają do sytuacji konfliktowych.

Rodzi się także uzasadniony lęk, a może nieuzasadniony przed rozszerzeniem obszaru konfliktu. Obawy te wynikają z dużej aktywności wynikającej z przemieszczenia wojska i uzbrojenia m.in. w Polsce i w państwach nadbałtyckich. Dyslokacja wojsk nawet w niewielkim stopniu złożoności rodzi obawy w śród lokalnych społeczności. Obawy rodzą także sytuacje, takie jak prowadzone przez Federację Rosyjską ostrzały rakietowe, które wielokrotnie swoimi przelotami zagrażały nadgranicznym terenom w Polsce. Działania te mają zapewne cel odstraszący, jednak zawsze będą negatywnie wpływać na społeczeństwo i budzić jego mniej lub bardziej uzasadnione obawy.

Czy to sposób na zachowanie pokoju, czy działania zwiększające się ryzyko lokalnej wojny? Przykłady z historii uczą, że wspomniane działania prowadziły do tragedii. Jednak obecna sytuacja geopolityczna oraz silne zaangażowanie państwa zrzeszonych w NATO daje nadzieję na odstraszenie potencjalnego agresora oraz skuteczną i szybką obronę w przypadku przeniesienia konfliktu dalej na zachód. Od ponad siedemdziesięciu lat Europejczycy żyją we względnym pokoju. Po doświadczeniach wcześniejszych wojen cenią sobie pokojowe współistnienie, umacniane współpracą. To wartości, których nie należy niszczyć. Jednak to także wartości, których należy bronić w przypadku pojawienia się zagrożenia.

Konfliktowe sytuacje międzynarodowe sprzyjają odradzaniu się lub powstawaniu zachowań stanowiących zagrożenia w skali lokalnej. Takie właśnie coraz dotkliwiej występują w Polsce. Wynika to z aktywności grup i organizacji o charakterze nacjonalistycznym, szowinistycznym, czy też faszystowskim. W ostatnich kilku latach te zagrożenia coraz częściej się uwydatniają, na co wpływ ma również działalność, tzw. agentów wpływu, powiązanych w różnym stopniu z aktywnością Rosyjskich służb w Europie, które od wielu lat intensyfikują swoje działania, mające na celu rozbić jedność Unii Europejskiej.

Wszystkie wspomniane zjawiska, które nasiliły się w ostatnich kilku latach budzącą wyraźny i uzasadniony niepokój. Powodowane są przez grupy ludzi zdecydowanie niechętnych międzykulturowemu dialogowi, poszukiwaniu wspólnych wartości i obszarów współpracy. Poza, być może, częścią uchodźców poszukujących miejsca na lepsze życie – są to ludzie, którzy nie akceptują Innych i ich kultur, a przede wszystkim (jak grupy wywołujące konflikty zbrojne, czerpiące zyski z produkcji i handlu bronią) obojętne na los innych, także ginących i rannych żołnierzy z ich narodowych armii. Przywołane zjawiska oczywiście znacznie – bardzo niekorzystnie – zmieniają sytuację edukacji międzykulturowej.

Sytuacja ta wydaje się teraz gorsza niż przed kilku laty także w kontekście polityki – dominującego lub przynajmniej mającego niemało zwolenników nurtu polityki w wielu państwach europejskich, w tym także w Polsce. Niektóre wspomniane już zjawiska, fala uchodźców i terroryzm, wojna, ale również niezadowolenie z funkcjonowania instytucji Unii Europejskiej, przekonanie o nieopłacalności członkostwa w UE, rozmaite fobie związane ze swobodą przemieszczania się, mieszkania i pracy, spowodowały nasilenie się dążeń dezintegracyjnych. Dość niespodziewanie Wielka Brytania podjęła decyzję o wystąpieniu z UE. W co najmniej kilku państwach – m.in. we Francji i Holandii – popularność zyskują nacjonalistycznie politycy, podważający zasadność funkcjonowania Unii. Krytykując dotychczasowe zasady w niej panujące. Towarzyszy temu nasilenie tendencji nacjonalistycznych, izolacjonistycznych –

podawanych publicznie jako patriotyczne, propaństwowe itp. Ujawniają się związki między ogólną sytuacją w Europie, a polityką poszczególnych państw. Doświadczenia życia społecznego zachęcają polityków do demonstrowania postaw i haseł populistycznych, zyskujących łatwe poparcie, a z drugiej strony w celu zyskania własnych partykularnych korzyści, politycy wywołują rozmaite konflikty, które zniechęcać mają do różnych form europejskiej integracji. Mają w tym udział także politycy w naszym kraju. Nie tworzy to zatem dobrego klimatu społecznego do edukacji międzykulturowej.

W Polsce czytelne są sygnały płynące ze środowisk sprawujących władzę, że dominować w życiu społecznym ma ideologia narodowo-chrześcijańska, a w istocie narodowo-katolicka. Przejawy dostrzegalne są w życiu publicznym, w mediach masowej komunikacji (coraz bardziej uzależnionych od partii rządzących), w lansowanych wydarzeniach kulturalnych. Podobnie jest w edukacji. Oczywiście ta narracja budowana była przez ostatnie osiem lat prawicowych rządów, prowadząc do głębszej polaryzacji społeczeństwa oraz pojawiających się coraz częstszych przejawów sprzeciwu wobec niszczenia dorobku oraz pozycji jaka Polska wypracowała sobie w Unii Europejskiej. Zmiana ta nastąpiła przede wszystkim przy aktywnym udziale wyborczym młodego pokolenia w październiku 2023r, podczas wyborów parlamentarnych. Do urn poszło pokolenie wychowane na wartościach i zasadach płynących z Unii. Ten sprzeciw objawił się także gwałtownym odpływem od wartości jakie reprezentowali rządzący politycy Zjednoczonej Prawicy, którzy często podpierali się autorytetem kościoła katolickiego w Polsce. Obecnie widoczny jest gwałtowny odpływ od tych wartości, poprzez rezygnację z praktyk religijnych i nieidentyfikowanie się z głoszonymi przez kościół katolicki wartościami.

Dość gwałtownie odbywa się proces stygmatyzacji i marginalizacji społeczności mniejszościowych. Znajduje to odbicie w wielu zachowaniach społecznych, które skierowane są przeciwko mniejszościom narodowym, etnicznym czy kulturowym. To różnego rodzaju dewastacje, nazistowskie napisy, podpalenia, zamalowywanie symboli, niszczenie tablic z dwujęzycznymi

nazwami ulic, namalowane swastyki, czy też fizyczne akty agresji. Te i inne sytuacje mają również swoje źródło w złożonej sytuacji społecznej w Polsce, na co wpływ ma wiele czynników nie tylko tych zewnętrznych, jak wojna czy prowadzona polityka unijna ale także wewnętrznych, które są związane z polaryzacją społeczeństwa, jaka dokonywała się przez lata w przestrzeni publicznej i politycznej i medialnej.

Postawy niechętnie Innym, a nawet rasistowskie, ujawnia młodzież. W badaniach z lat 2014–2015 przekonanie o wyższości niektórych ras lub narodów wyraziło 23,5% uczniów z Polski. Psychoza, rozbudzone lęki, pochopnie kreowane stereotypy wyznaczają postawy wielu ludzi. Powtórzyć trzeba, że w kształtowaniu (się) wspomnianych postaw znaczącą, ale wątpliwej wartości rolę odgrywają politycy, grupy zawodowe tworzące przekazy medialne, ale również coraz bardziej zagubieni nauczyciele. W szkolnictwie edukacja wielokulturowa, a tym bardziej międzykulturowa, spychane są na margines i podtrzymywane przede wszystkim przez pasjonatów, którzy rozumieją znaczenie wychowania do życia w wielokulturowym świecie. Zróżnicowane są stanowiska przedstawicieli Kościołów, ale organizacje związane z Kościołami różnych wyznań podejmują zarówno dialog z Innym, jak i niosą pomoc ludziom innych narodowości i kultur.

Sumując tę część uwag, podkreślić należy, że w edukacji – szkolnej i pozaszkolnej – potrzebne jest nadanie edukacji międzykulturowej rangi znacznie wyższej niż teraz. Niezależnie od ujawnianych oficjalnie tendencji do większego lub mniejszego otwarcia na Innych, potrzebne są kompetencje do sprawnego funkcjonowania we współczesnym świecie, w różnych obszarach życia. Są jednym z podstawowych warunków życiowego powodzenia. Wciąż przypominać o tym i proponować programy tej edukacji powinni pedagogowie międzykulturowi – wspierani przez kompetentnych przedstawicieli innych nauk. O edukację międzykulturową powinni troszczyć się politycy oświatowi, władze oświatowe, nauczyciele.

Być może pytania o kondycję odnieść należy także do pedagogiki międzykulturowej/pedagogów międzykulturowych. Sądzę, że dwie dekady od połowy lat 90. ubiegłego wieku można bez przesady uznać złotym czasem tej subdyscypliny i uprawiającego ją środowiska w Polsce. Dzisiaj dostrzegalne wydają się symptomy osłabienia dynamiki twórczości, badań, rozwoju kadrowego. Stosunkowo liczne pokolenie badaczy, którzy mniej więcej przed trzydziestu laty podjęli zagadnienia pedagogiki międzykulturowej, uzyskało samodzielność – tytuły i stopnie naukowe, odpowiednią pozycję w środowisku naukowym. Splot wielu okoliczności tworzących dobre warunki do rozwoju – m.in. uznanie znaczenia edukacji międzykulturowej, swoista synergia płynąca z niezwykle przyjaznej i owocnej współpracy kilku środowisk akademickich, pasje badawcze, zaangażowanie – umożliwił sukcesy. Jak często jednak bywa – za tą „falą” pokoleniową powstało miejsce na falę następną – głównie naszych uczniów – starszego pokolenia – uczniów. Czy taka kolejna grupa pokoleniowa powstaje? Czy jednoczą ją przesłania edukacji i pedagogiki międzykulturowej? Ostatnie z tych pytań dotyczy w znacznej mierze żywotności przesłań pedagogiki międzykulturowej. Chcę wierzyć, że rozumienie tej pedagogiki (i edukacji) nie ulega, potocznie mówiąc, rozmyciu. Obawy budzi dające się zaobserwować zanikanie tematyki i podejść właściwych pedagogice międzykulturowej, a podejmowanie zagadnień tradycyjnie występujących w edukacji wielokulturowej, edukacji regionalnej, kulturalnej i in. Oczywiście, dla każdej społeczności ważne są sprawy ich kultury. Sensem i siłą uprawianej przez nas od lat pedagogiki (i edukacji) jest jednak podejście międzykulturowe.

3. Działania

Przytoczone – tylko wybiórczo i w dużym skrócie – zjawiska, niekorzystny klimat polityczny i zmiany w spostrzeganiu wielokulturowości oraz postaw wobec Innych, sprawiają, że pedagogika i edukacja międzykulturowa (uprawiające ją społeczności) znalazły się w sytuacji wymagającej szczególnej refleksji, podejmowania decyzji i działań. Tożsamość naukowa pedagogiki

międzykulturowej wymaga jednak odróżnienia tej dyscypliny od innych obszarów nauki.

W wymiarze ponadindywidualnym, obejmującym grupy, zespoły itp., takie wybory są również potrzebne, ponieważ prowadzona działalność – zakres zagadnień, przyjmowane koncepcje, zasady i sposoby funkcjonowania – będą uzasadniały m.in. istnienie instytucjonalnych form organizacyjnych (katedr, zakładów, pracowni). Oczywiście, o randze tych instytucji decydować powinny dorobek i społeczne oddziaływanie. Dorobek ten – oddający (lub nie) tożsamość naukową środowisk (i poszczególnych osób) – zapewne będzie istotnym argumentem na rzecz istnienia (i finansowania) jednostek organizacyjnych noszących w nazwie międzykulturowe intencje. Można przypuszczać, że bez wyraźnych dokonań badawczych oraz dydaktycznych, publikacji i aktywności eksperckiej w zakresie pedagogiki i edukacji międzykulturowej, losy tych jednostek zostaną zagrożone. Zagrożenia wystąpią zapewne szybciej i bardziej zdecydowanie niż wobec innych społeczności uczelnianych.

NORWESKI SYSTEM EDUKACJI I WSPARCIA IMIGRANTÓW ORAZ OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Norweski system pomocy dla imigrantów i uchodźców jest bez wątpienia jednym z najlepszych w Europie. Dzięki szerokiej wachlarzowi możliwości i wieloletniemu doświadczeniu, Norwegia w sposób bardzo szczególny i efektywny pomaga nowoprzybyłym osobom do Norwegii w całym procesie ich integracji w norweskim społeczeństwie.

Aby proces integracji w społeczeństwie przebiegał sprawnie pieczę nad nim sprawuje Dyrekcja ds. Integracji i Różnorodności (IMDi), która realizuje politykę integracyjną rządu. Do zadań IMDi należy między innymi:

- wsparcie gmin w zakresie fachowej wiedzy niezbędnej do pracy z imigrantami i uchodźcami,
- nadzorowanie pracy nad przesiedleniami uchodźców,
- ułatwienie jak największej liczbie imigrantów w uczestniczeniu w życiu zawodowym i społecznym,
- przeciwdziałanie negatywnej kontroli społecznej, przymusowym małżeństwom i okaleczaniu żeńskich narządów płciowych,
- wnoszenie merytorycznego wkładu w dalszy rozwój polityki integracyjnej oraz zapewnienie dobrej koordynacji w zakresie integracji,
- zarządzanie programami dotacji skierowanymi do gmin i organizacji wolontariackich,
- prowadzenie i rozpowszechnianie badań, analiz, statystyk i dobrych praktyk.

WIZJĄ **IMDI** JEST HASŁO:

Równe szanse, prawa i obowiązki w zróżnicowanym społeczeństwie.

Wyrównane szanse w społeczeństwie są kluczem do sukcesu całego Państwa. Aby imigranci mogli się zintegrować ze społeczeństwem ważne jest, aby cały proces rozpoczął się bardzo szybko – tylko wtedy integracja ma szanse przebiec pomyślnie.

System wsparcia osób dorosłych

Introduksjonsprogrammet – program wprowadzający

Program ten skierowany jest do wszystkich osób między 18-55 rokiem życia, którzy spełnią odpowiednie wymogi. Kurs należy rozpocząć najpóźniej 3 miesiące po umiejscowieniu się w swojej gminie.

W zależności od indywidualnych kwalifikacji (wykształcenie, doświadczenie zawodowe itp.) kurs trwa od 6 miesięcy do 3 lat.

Program wprowadzający zakłada:

- naukę języka norweskiego tak aby móc podjąć prace lub podjąć naukę w Norwegii,
- zdobycie wiedzy o społeczeństwie (samfunnskunskap),
- udział w kursie „Zarządzanie życiem w nowym kraju”.

Kurs ten ułatwia w późniejszym czasie dokonywanie dobrych wyborów w Norwegii i wpływanie na własną sytuację życiową. Kurs ten zakłada naukę i

obsługę np. stron norweskich urzędów, wypełnianie dokumentów, formularzy urzędowych itp.

Podczas trwania kursu uczestnik otrzymuje wsparcie socjalne od państwa. Uczestnik ma także prawo do płatnych dni urlopowych, zasiłku chorobowego, urlopu macierzyńskiego i innych świadczeń. Kursy prowadzone są w pełnym wymiarze godzin od poniedziałku do piątku.

Z ostatnich danych z 2021 roku wynika, że udział w kursie wprowadzającym wzięło udział 22 199 osób.¹

Arbeidsmarketnorskopplæring - Edukacja dot. norweskiego rynku pracy wraz z nauką języka norweskiego

Kurs językowy z nastawieniem na zwiększenie szans na rynku pracy.

Jest to kurs skierowany do osób, którzy przebywają już jakiś czas w Norwegii i wciąż mają trudności z nauczeniem się języka norweskiego oraz znalezieniem pracy. Jest to również kurs skierowany do osób będących na zasiłku dla bezrobotnych, rencie zdrowotnej – w trakcie przebranżawiania się itp.

O udział w kursie mogą ubiegać się:

- osoby przebywające w Norwegii zgodnie z przepisami EOG,
- imigranci z krajów spoza EOG/UE, którzy nie mają już prawa do edukacji gminnej (Introduksjonsprogrammet),
- osoby, które ukończyły szkolenie gminne i potrzebują dalszej edukacji.

Kurs koncentruje się na:

- nauce języka norweskiego (z podziałem na różne branże) na różnych poziomach (A0- B2),

¹ <https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplaering/statistikk/norskopplaering-for-voksne-innvandrere>

- podjęciu praktyki zawodowej bądź pracy,
- rozważenie realnych kompetencji zawodowych na rynku pracy, doradztwo zawodowe,
- podjęcie nauki.

Kursy te prowadzone są przez zewnętrzne firmy na zlecenie norweskiego Urzędu Pracy i Opieki Społecznej (Arbeids- og velferdsforvaltningen - NAV).

W zależności od poziomu kursy trwają one od 3 miesięcy do 9 miesięcy.

System wsparcia w szkołach

Uczniowie szkół podstawowych i średnich, których językiem ojczystym jest inny niż norweski i lapoński, mają prawo do specjalnej edukacji norweskiej zgodnie z § 2-8 (szkoła podstawowa) i § 3-12 (szkoła średnia) Ustawy o systemie oświaty, dopóki nie ukończą wystarczających kompetencji do kontynuowania regularnej nauki w szkole. W razie potrzeby tacy uczniowie mają również prawo do nauki języka ojczystego oraz dwujęzycznego szkolenia zawodowego.

Pod koniec 2016 r. w grupie wiekowej 6–15 lat było 102 900 imigrantów i urodzonych w Norwegii z rodzicami pochodzenia innego niż norweskie. Jest to 16 % całej grupy wiekowej i stanowi wzrost o 7 punktów procentowych od 2008 roku.

PROGRAM SZKOLENIOWY DLA KADRY PEDAGOGICZNEJ ORAZ OSÓB ZAJMUJĄCYCH SIĘ NIEZAWODOWĄ EDUKACJĄ OSÓB DOROSŁYCH

Prezentowany program szkoleniowy jest przystosowany zarówno dla kadry pedagogicznej (nauczycieli, pedagogów, psychologów, terapeutów, animatorów) mającej styczność z uczniami i studentami w każdym wieku a także może on być wykorzystany do podniesienia kompetencji zawodowych osób zajmujących się niezawodowa edukacja osób dorosłych m.in. doradców zawodowych. Program ten może być również wykorzystany przez pracowników socjalnych, którzy w swojej codziennej pracy stykają się z osobami z różnorodnych środowisk m.in. osobami narażonymi na wykluczenie społeczne w tym ze środowisk MNiE.

Program szkoleniowy został napisany w oparciu o dobre praktyki norweskie:

programy: wprowadzający (*introduksjonsprogrammet*) a także kursy językowe z nastawieniem na podniesienie swoich kompetencji na rynku pracy (*arbeidsmarketnorskopplæring*) a także na podstawie doświadczeń osób mieszkających i pracujących w Norwegii z imigrantami oraz uchodźcami.

Program został podzielony na dwie grupy wiekowe.

- I grupa docelowa są uczniowie w wieku 12-19 lat,
- II grupa docelową są uczniowie w wieku 20 – i wyżej.

Podział ten wynika z różnych zapotrzebowań związanych z wiekiem. Uczniowie w wieku adolescencji potrzebują innego wsparcia niż uczniowie, którzy osiągnęli wiek dojrzałości.

Oba szkolenia zostaną przeprowadzone dla wszystkich uczestników biorących udział w projekcie tak aby każdy mógł zwiększyć swoją wiedzę a także by mogli oni podzielić się swoimi uwagami/spostrzeżeniami po zakończonym szkoleniu.

PROGRAM SZKOLENIOWY DLA I GRUPY WIEKOWEJ

Okres dojrzewania, jest wiekiem bardzo trudnym dla młodego człowieka. Podczas tego okresu w jego życiu zachodzi wiele zmian jakie zachodzą w jego rozwoju fizycznym, społecznym i emocjonalnym.

W sytuacji, w której młody człowiek zostaje postawiony w nowym dla siebie środowisku – musi on dodatkowo zmierzyć się z próbą akulturacji, co może w niektórych przypadkach skutkować różnymi reakcjami na nowe sytuacje.

Aby doświadczyć przynależności do nowego otoczenia uczniowie muszą czuć się bezpiecznie w klasie. Duże znaczenie mają relacje z rówieśnikami i nauczycielami oraz niezbędne jest poczucie bezpieczeństwa i wsparcia. Dotyczy to psychologii jednostki, ale także interakcji z nauczycielami i rówieśnikami w klasie. Brak przyjaźni lub złe relacje z rówieśnikami mogą prowadzić do tego, że uczniowie mogą doświadczać samotności, co z kolei może wiązać się z opuszczeniem przez nich szkoły, braku chęci socjalizacji itp.

Szkolenie będzie opierało się na podniesieniu kompetencji zawodowych w aspekcie psychologiczno – pedagogicznym.

- I. Wprowadzenie czym jest praca w środowisku wielokulturowym. Dostosowanie tematyki i danych do woj. podlaskiego.
- II. Wykład:
Czym jest stres akulturacyjny? Jakie może mieć on konsekwencje dla nastolatka i jego najbliższego otoczenia? Jak sobie z nim radzić?
- III. Dyskusja + warsztaty:

Doświadczenia kadry pedagogicznej w pracy w środowisku wielokulturowym.

- IV. Wykład:
Praca w środowisku wielokulturowym jako wyzwanie dla kadry pedagogicznej.
- V. Wykład:
Poznanie różnic międzykulturowych – styk kultur między ludźmi, stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja.
- VI. Wykład:
a. Jak budować wielokulturową społeczność w klasie?
b. Przykłady zajęć integracyjnych.
- VII. Wizyta studyjna w placówce wielokulturowej.
- VIII. Dyskusja uczestników podsumowująca dotychczasowe szkolenia.
- IX. Wykład + warsztaty
Metodyka nauczania języka polskiego:
a. diagnoza umiejętności językowych i wiedzy ucznia rozpoczynającego naukę w polskiej szkole,
b. planowanie i organizacja zajęć z języka polskiego dla cudzoziemców oraz praktycznych ćwiczeń w konstrukcji lekcji.
- X. Wykład + warsztaty
Organizacja pracy w klasie wielokulturowej.
- XI. Wykład + warsztaty:
Na co szczególnie zwracać uwagę w pracy z uczniem z traumą wojenną. Zajęcia z psychologiem specjalizującym się w pracy z osobami doświadczającymi traumy wojennej.
- XII. Dyskusja uczestników podsumowująca szkolenia.
- XIII. Wykład:
Jak rozmawiać z rodzicami i nastolatkiem doświadczających migracji?
- XIV. Wykład nauczyciela z Norwegii:
Doświadczenia norweskie w pracy w uczniami MNiE w Norwegii.

- XV. Panel dyskusyjny:
Rozmowy z osobami z mniejszości narodowych i etnicznych na temat ich doświadczeń w Polsce.
- XVI. Dyskusja uczestników:
Podsumowanie wszystkich szkoleń – uwagi, wnioski.
- XVII. Stworzenie „wspólnych” zasad pracy w środowisku wielokulturowym.

PROGRAM SZKOLENIA DLA II GRUPY DOCELOWEJ

II grupą docelową są osoby młode dorosłe, które stoją często przed wyborem swojej ścieżki zawodowej bądź edukacyjnej. Według różnych badań osoby starsze mają większe trudności z nauką nowego języka niż młodsza grupa wiekowa. Stąd duży nacisk na naukę języka polskiego oraz na poznanie funkcjonowania systemu edukacji, zdrowia, społecznego w nowym kraju.

- I. Wprowadzenie czym jest praca w środowisku wielokulturowym.
Dostosowanie tematyki i danych do woj. podlaskiego.
- II. Wykład:
Czym jest stres akulturacyjny? Jakie może mieć on konsekwencje dla nastolatka i jego najbliższego otoczenia? Jak sobie z nim radzić?
- III. Dyskusja + warsztaty:
Doświadczenia kadry pedagogicznej w pracy w środowisku wielokulturowym.
- IV. Wykład:
Praca w środowisku wielokulturowym jako wyzwanie dla kadry pedagogicznej.
- V. Wykład + warsztaty
Metodyka nauczania języka polskiego:
 - a. *Diagnoza umiejętności językowych i wiedzy ucznia rozpoczynającego naukę w polskiej szkole, kursie itp.*

b. Planowanie i organizacja zajęć z języka polskiego dla cudzoziemców oraz praktycznych ćwiczeń w konstrukcji lekcji.

- VI. Zajęcia praktyczne z wiedzy ogólnej o społeczeństwie:
W jaki sposób przedstawiać informacje, aby były one czytelne i zrozumiałe dla cudzoziemca?
- VII. *Doradztwo zawodowe:*
W jaki sposób motywować cudzoziemców do podjęcia pracy lub zdobycia wykształcenia w nowym kraju?
- VIII. *Wykład:*
Środowisko wielokulturowe jako środowisko szczególnie wrażliwe.
- IX. Jak rozmawiać z osobami z grupy szczególnie wrażliwej?
- X. Doświadczenia norweskie w pracy związanej z niezawodową edukacją osób dorosłych.
- XI. Stworzenie wspólnych „zasad” związanych z pracą kadry pedagogicznej z grupą docelową.
- XII. Panel dyskusyjny:
Rozmowy z osobami z mniejszości narodowych i etnicznych na temat ich doświadczeń w Polsce.
- XIII. Dyskusja uczestników:
Podsumowanie wszystkich szkoleń – uwagi, wnioski.
- XIV. Stworzenie „wspólnych” zasad pracy w środowisku wielokulturowym.

Program szkolenia może nieznacznie ulec zmianie w zależności od aktualnych potrzeb uczestników.

STRATEGIA CROSS - KULTUROWA

Opracowanie strategii kształcenia cross-kulturowego wymaga podejścia systemowego, które obejmuje różne poziomy edukacji oraz różnorodne działania i inicjatywy. Poniżej przedstawiam propozycję kompleksowej strategii, która może być wdrożona przez instytucje edukacyjne, organizacje pozarządowe i władze lokalne:

1. Misja i cele strategii

Misja:

Promowanie zrozumienia, tolerancji i współpracy międzykulturowej poprzez edukację, aby budować otwarte, zintegrowane i harmonijne społeczeństwo.

Cele:

1. Rozwijanie kompetencji międzykulturowych wśród uczniów, nauczycieli i społeczności lokalnych.
2. Zwiększanie świadomości i akceptacji różnorodności kulturowej.
3. Wspieranie integracji społecznej migrantów i mniejszości kulturowych.
4. Promowanie aktywnego uczestnictwa w inicjatywach międzykulturowych.

2. Działania strategiczne

A. Integracja treści międzykulturowych w programach nauczania

1. Wprowadzenie przedmiotów i modułów międzykulturowych:
 - Włączenie tematów związanych z różnorodnością kulturową, historią innych kultur, językami i religią do istniejących programów nauczania.
 - Tworzenie dedykowanych kursów i przedmiotów na wszystkich poziomach edukacji.
2. Materiały dydaktyczne:
 - Opracowanie i dystrybucja podręczników, przewodników metodycznych, filmów edukacyjnych oraz zasobów online, które wspierają nauczanie międzykulturowe.

B. Szkolenia i rozwój zawodowy dla nauczycieli

1. Programy szkoleniowe:

- Organizowanie regularnych szkoleń i warsztatów dla nauczycieli oraz edukatorów w zakresie kompetencji międzykulturowych.
- Promowanie programów certyfikacyjnych i kursów doskonalących dla nauczycieli.

2. Sieci wsparcia:

- Tworzenie sieci wsparcia dla nauczycieli, które umożliwiają wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie edukacji międzykulturowej.

C. Wsparcie dla uczniów i społeczności lokalnych

1. Centra wsparcia:

- Tworzenie i prowadzenie centrów wsparcia dla migrantów i mniejszości kulturowych, oferujących pomoc w nauce języka, doradztwo prawne, wsparcie psychologiczne i pomoc w adaptacji.

2. Programy integracyjne:

- Organizowanie programów integracyjnych, które promują wzajemne poznanie się i zrozumienie między mieszkańcami a nowo przybyłymi osobami.

D. Promowanie kultury i sztuki

1. Wydarzenia kulturalne:

- Organizowanie festiwali, dni kultury oraz innych wydarzeń kulturalnych, które prezentują różnorodność kulturową.
- Wspieranie lokalnych instytucji kulturalnych w organizacji wystaw, koncertów i warsztatów artystycznych.

2. Projekty artystyczne:

- Prowadzenie projektów artystycznych angażujących uczestników w działania związane z różnymi kulturami.

E. Programy wymiany międzynarodowej

1. Wymiany uczniowskie i studenckie:

- Promowanie programów wymiany międzynarodowej, takich jak Erasmus+, które umożliwiają bezpośredni kontakt z innymi kulturami.

- Tworzenie programów partnerskich między szkołami i uczelniami z różnych krajów.

F. Kampanie społeczne i informacyjne

1. Podnoszenie świadomości:

- Organizowanie kampanii społecznych i informacyjnych, które promują wartość edukacji międzykulturowej i jej korzyści dla społeczeństwa.
- Wykorzystanie mediów społecznościowych, telewizji, radia i prasy do promowania inicjatyw międzykulturowych.

2. Współpraca z mediami:

- Współpraca z mediami w celu promowania historii sukcesu, dobrych praktyk i pozytywnych przykładów integracji międzykulturowej.

G. Badania i ewaluacja

1. Badania naukowe:

- Prowadzenie badań naukowych na temat efektywności programów edukacji międzykulturowej oraz ich wpływu na społeczeństwo.
- Wykorzystanie wyników badań do udoskonalania programów edukacyjnych i polityk.

2. Ewaluacja programów:

- Systematyczne monitorowanie i ocena wdrażanych programów i inicjatyw w celu oceny ich skuteczności i wprowadzania koniecznych zmian.

3. Partnerstwa i współpraca

1. Współpraca z organizacjami pozarządowymi:

- Partnerstwo z organizacjami pozarządowymi, które realizują projekty międzykulturowe, w celu wspólnego wdrażania programów edukacyjnych i integracyjnych.

2. Współpraca międzynarodowa:

- Tworzenie partnerstw międzynarodowych z instytucjami edukacyjnymi i kulturalnymi, aby wymieniać doświadczenia i najlepsze praktyki.

4. Finansowanie i zasoby

1. Zabezpieczenie finansowania:

- Pozyskiwanie funduszy z różnych źródeł, w tym funduszy unijnych, grantów rządowych, wsparcia od prywatnych sponsorów i darczyńców.

2. Efektywne zarządzanie zasobami:

- Skuteczne zarządzanie zasobami ludzkimi i finansowymi w celu zapewnienia ciągłości i trwałości programów edukacji międzykulturowej.

5. Zaangażowanie społeczności lokalnych

1. Projekty społecznościowe:

- Zachęcanie lokalnych społeczności do angażowania się w projekty międzykulturowe, takie jak wspólne projekty artystyczne, sportowe czy kulinarne.

- Wsparcie dla inicjatyw lokalnych, które promują dialog międzykulturowy i integrację.

Podsumowanie:

Strategia kształcenia cross-kulturowego powinna być kompleksowa i zintegrowana, obejmując różnorodne działania edukacyjne, kulturalne i społeczne. Kluczowe jest zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron – instytucji edukacyjnych, organizacji pozarządowych, władz lokalnych, mediów i społeczności lokalnych – w celu skutecznego promowania i wdrażania edukacji międzykulturowej.

Kształcenie cross-kulturowe w województwie podlaskim, podobnie jak w innych regionach Polski, napotyka na różne wyzwania i problemy. Oto kilka głównych problemów, które mogą wpływać na efektywność i wdrażanie edukacji międzykulturowej w tym regionie:

1. Różnorodność kulturowa i etniczna

Wieloetniczność regionu

- Województwo podlaskie jest regionem o dużej różnorodności etnicznej, w którym mieszkają m.in. Polacy, Białorusini, Ukraińcy, Tatarzy, Litwini i Romowie. Ta różnorodność może prowadzić do wyzwań związanych z integracją i wzajemnym zrozumieniem.

2. Brak świadomości i edukacji

Niedostateczna edukacja międzykulturowa w szkołach

- Edukacja międzykulturowa nie zawsze jest w pełni zintegrowana w programach nauczania. Brakuje systematycznego podejścia do wprowadzania treści międzykulturowych w szkołach.

Niska świadomość kulturowa

- Niewystarczająca świadomość i wiedza na temat różnorodności kulturowej wśród uczniów, nauczycieli i społeczności lokalnych może prowadzić do stereotypów i uprzedzeń.

3. Wyzwania w integracji migrantów

Brak wsparcia dla migrantów

- Migranci i mniejszości etniczne często napotykają na trudności w dostępie do edukacji, usług społecznych oraz wsparcia integracyjnego. Brakuje dedykowanych programów i zasobów wspierających ich adaptację.

Bariery językowe

- Problemy z nauką języka polskiego mogą utrudniać integrację migrantów, zwłaszcza dzieci, w systemie edukacyjnym.

4. Problemy strukturalne

Niewystarczające zasoby finansowe

- Ograniczone środki finansowe na realizację programów edukacji międzykulturowej i integracyjnej mogą prowadzić do ich niedostatecznej realizacji.

Brak specjalistycznych kadr

- Niedobór wykwalifikowanych nauczycieli i specjalistów z zakresu edukacji międzykulturowej, którzy mogliby skutecznie prowadzić takie zajęcia.

5. Społeczne i polityczne wyzwania

Napięcia społeczne

- Obecność różnych grup etnicznych i kulturowych może prowadzić do napięć społecznych i konfliktów, które utrudniają realizację programów międzykulturowych.

Polaryzacja polityczna

- Polaryzacja polityczna i różnice w podejściu do kwestii migracji i różnorodności kulturowej mogą wpływać na wsparcie i realizację inicjatyw międzykulturowych.

6. Niedostateczna współpraca i koordynacja

Brak współpracy między instytucjami

- Niewystarczająca współpraca między szkołami, organizacjami pozarządowymi, władzami lokalnymi i innymi instytucjami może prowadzić do rozproszenia działań i braku spójności w realizacji programów międzykulturowych.

Propozycje rozwiązań:

1. Wzmacnianie edukacji międzykulturowej w szkołach

- Integracja treści międzykulturowych w programach nauczania na wszystkich poziomach edukacji.
- Organizowanie szkoleń dla nauczycieli z zakresu edukacji międzykulturowej.

2. Wsparcie dla migrantów i mniejszości etnicznych

- Tworzenie programów wsparcia dla migrantów, w tym kursów językowych, doradztwa i pomocy społecznej.
- Zwiększenie dostępności do edukacji i zasobów dla dzieci migrantów.

3. Budowanie świadomości społecznej

- Organizowanie kampanii społecznych promujących tolerancję i zrozumienie międzykulturowe.
- Wspieranie inicjatyw kulturalnych i wydarzeń promujących różnorodność kulturową.

4. Współpraca i koordynacja działań

- Zacieśnianie współpracy między szkołami, organizacjami pozarządowymi, władzami lokalnymi i innymi instytucjami.
- Tworzenie lokalnych koalicji na rzecz edukacji międzykulturowej.

5. Zwiększenie finansowania i zasobów

- Pozyskiwanie dodatkowych funduszy na realizację programów edukacji międzykulturowej i integracyjnej.
 - Inwestowanie w rozwój kadr specjalistycznych w zakresie edukacji międzykulturowej.
6. Rozwiązywanie konfliktów i napięć społecznych
- Prowadzenie dialogu społecznego i mediacji w sytuacjach konfliktowych.
 - Promowanie inicjatyw, które łączą różne grupy etniczne i kulturowe, wspierając wzajemne zrozumienie i współpracę.

Upowszechnienie i skuteczna realizacja edukacji międzykulturowej w województwie podlaskim wymaga kompleksowego podejścia i zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron. Dzięki temu można będzie lepiej integrować różnorodne kulturowo społeczności i budować otwarte, tolerancyjne społeczeństwo.

ANALIZA PROBLEMÓW W KSZTAŁCENIU CROSS-KULTUROWYM W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

Wprowadzenie

Województwo podlaskie jest jednym z najbardziej zróżnicowanych etnicznie i kulturowo regionów Polski. Znajdują się tu liczne mniejszości narodowe, w tym Białorusini, Litwini, Ukraińcy, Rosjanie, Romowie i Tatarzy, co stwarza specyficzne wyzwania i problemy w kształceniu cross-kulturowym.

Problemy w kształceniu cross-kulturowym

1. Bariery językowe

- **Opis:** W województwie podlaskim mieszka wiele mniejszości narodowych, które na co dzień posługują się językiem ojczystym, np. białoruskim, litewskim, ukraińskim czy romskim. Dla dzieci z tych rodzin, język polski może być językiem obcym, co znacząco utrudnia naukę, komunikację z nauczycielami i rówieśnikami, a także zrozumienie materiałów dydaktycznych.
- **Skutki:** Trudności w nauce i komunikacji mogą prowadzić do niskiej samooceny uczniów, ich wycofania, a nawet do rezygnacji z edukacji. Dodatkowo, uczniowie mogą mieć problemy z uczestnictwem w życiu szkolnym, co wpływa na ich rozwój społeczny.
- **Rozwiązania:** Zatrudnienie asystentów nauczycieli posługujących się językami mniejszości, wprowadzenie programów dwujęzycznych, dodatkowe lekcje języka polskiego jako obcego, organizowanie warsztatów językowych dla rodziców.

2. Niedostatek nauczycieli przygotowanych do pracy w środowisku wielokulturowym

- **Opis:** Nauczyciele często nie są odpowiednio przeszkoleni do pracy w środowisku wielokulturowym. Brak znajomości specyficznych metod nauczania i braku odpowiednich narzędzi dydaktycznych utrudnia efektywną pracę z uczniami z różnych kultur.
- **Skutki:** Brak odpowiedniego przygotowania nauczycieli może prowadzić do nierównego traktowania uczniów, niewłaściwej oceny ich możliwości oraz nieefektywnego przekazywania wiedzy.
- **Rozwiązania:** Organizacja szkoleń i warsztatów dla nauczycieli, które przygotowują ich do pracy w wielokulturowym środowisku, programy wymiany doświadczeń z nauczycielami z innych regionów lub krajów, wprowadzenie do programów studiów pedagogicznych modułów dotyczących edukacji międzykulturowej.

3. Brak materiałów dydaktycznych uwzględniających różnorodność kulturową

- **Opis:** Obecnie dostępne materiały edukacyjne rzadko odzwierciedlają różnorodność kulturową uczniów, co może prowadzić do marginalizacji mniejszości narodowych i ich dziedzictwa kulturowego.
- **Skutki:** Uczniowie z mniejszości mogą czuć się niewidocznymi i niedoceniani, co może wpływać na ich motywację do nauki i poczucie własnej wartości.
- **Rozwiązania:** Tworzenie i udostępnianie materiałów edukacyjnych, które uwzględniają różnorodność kulturową, współpraca z organizacjami mniejszościowymi w celu tworzenia treści edukacyjnych, wprowadzenie programów nauczania o historii i kulturze mniejszości narodowych.

4. Problemy z integracją społeczną

- **Opis:** Uczniowie z mniejszości narodowych często doświadczają wykluczenia lub dyskryminacji ze strony rówieśników, co utrudnia ich integrację i wpływa negatywnie na ich wyniki w nauce.
- **Skutki:** Brak integracji społecznej może prowadzić do izolacji, problemów emocjonalnych, a także do konfliktów i napięć w środowisku szkolnym.
- **Rozwiązania:** Wprowadzenie programów przeciwdziałania dyskryminacji, organizowanie zajęć integracyjnych, kampanie promujące tolerancję i różnorodność, angażowanie uczniów w projekty międzynarodowe i międzykulturowe.

5. Niskie zaangażowanie rodziców mniejszości w proces edukacyjny

- **Opis:** Rodzice uczniów z mniejszości narodowych często mają ograniczone możliwości zaangażowania się w edukację swoich dzieci z powodu barier językowych, ekonomicznych lub kulturowych. Często brakuje im wiedzy na temat polskiego systemu edukacji.
- **Skutki:** Brak zaangażowania rodziców w edukację dzieci może prowadzić do słabszych wyników w nauce, mniejszej motywacji uczniów oraz trudności w współpracy z nauczycielami.
- **Rozwiązania:** Organizowanie spotkań informacyjnych w językach mniejszości, programy wsparcia dla rodziców, tworzenie grup wsparcia rodzicielskiego, angażowanie rodziców w życie szkolne poprzez różne inicjatywy.

6. Brak odpowiednich programów wsparcia psychologicznego

- **Opis:** Uczniowie z mniejszości narodowych mogą doświadczać stresu i traumy związanej z procesem integracji i różnicami kulturowymi. Brak odpowiedniego wsparcia psychologicznego może pogłębiać te problemy.

- **Skutki:** Problemy emocjonalne i psychologiczne mogą prowadzić do trudności w nauce, problemów z zachowaniem oraz izolacji społecznej.
- **Rozwiązania:** Zatrudnienie psychologów z doświadczeniem w pracy z mniejszościami, tworzenie programów wsparcia psychologicznego dostosowanych do potrzeb uczniów, organizowanie warsztatów i spotkań dla uczniów i ich rodzin.

Podsumowanie

Kształcenie cross-kulturowe w województwie podlaskim wymaga zrozumienia specyficznych potrzeb i wyzwań związanych z różnorodnością kulturową. Skuteczne podejście powinno obejmować działania na wielu poziomach, od dostosowania programów nauczania, przez szkolenia dla nauczycieli, aż po wsparcie dla uczniów i ich rodzin. Tylko w ten sposób możliwe jest stworzenie inkluzywnego i wspierającego środowiska edukacyjnego, które umożliwi wszystkim uczniom rozwój i osiągnięcie pełni swojego potencjału.